

Vischnaunca
Tujetsch

Invitaziun

6. Radunonza dil cussegl da vischnaunca

dil trienni 2020/2023

mesjamna, ils 10 da mars 2021, allas 20.00 uras
ella halla dalla casa da scola a Sedrun

Tractandas:

1. Avertura
2. Approbaziun dil protocol nr. 05 dils 3 da fevrer 2021
3. Lescha dalla vischnaunca Tujetsch davart susteniments finansials per interpresas pertuccadas dallas prescripziuns relaschadas el connex cul coronavirus
4. Visada dils contracts pertuccont il sittar ella Val Maighels
5. Bogn Sedrun – decisiun fundamentala arisguard il process politic (decisiun davart il credit)
6. Orientaziuns
7. Varia

Suprastonza communal Tujetsch

President communal
Martin Cavegn

Menader center communal
Simon Collenberg

Vischnaunca
Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
2020/2023

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 05-2020/23 dils 3 da fevrer 2021

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 05/2020/23 dils 3 da fevrer 2021

allas 20.00 uras entochen allas 22.15 uras ella halla da gimnastica a Sedrun

---

Presidi:	Ignazi Monn	
Actuar:	Simon Collenberg	
Dumbravuschs:	Patric Deragisch e Simon Beer	
Presents:	11 cusseglierAs, total 11 votantAs (<i>absolut pli 6</i>)	
Aspectaturs:	2	
Cusseglers/as:	Simon Beer, Rueras Arno Berther, Surrein Gebharda Berther, Rueras Toni Cathomen, Rueras Otto Curschellas, Sedrun Patric Deragisch, Gionda	Guido Friberg, Sedrun Ignazi Monn, Sedrun Reto Schmid, Sedrun Riccardo Monn, Sedrun Cyril Steiger, Zarcuns
Suprastonza:	Martin Cavegn, president communal Renato Decurtins, genau Gian-Reto Nufer, genau	Guido Monn, genau Daniel Schmid, genau
Cumissiun da gestiu:	Primus Deragisch, cumissiun da gestiu Baseli Huonder, cumissiun da gestiu Severino Solèr, cumissiun da gestiu	
Perstgisas:	Sabrina Flepp, cussegliera da vischnaunca	

Tractandas:

1. Avertura
2. Approbaziun dil protocol nr. 04 dils 16 da december 2020
3. Residenza Dulezi SA – damonda per ina garanzia da deficit
4. Pratica da miedi a Tujetsch – concept
5. Orientaziuns
6. Varia

1. Tractanda   Avertura

Ignazi Monn, president dil cussegl da vischnaunca:

Jeu beneventel vus tuts cordialmein alla 5-avla radunonza dil cussegl da vischnaunca dil trienni 2020/2023.

Sco εμπrem vi jeu engraziar a tuts responsabels per il bien e surveseivel messadi ch'els han suttamess al cussegl. Deplorablamein essan nus era uonn cunfrontai cun quei malign coronavirus. Gronda speranza savein nus spitgar dalla virola. Ei drova denton aunc in tec pazienza entochen che tuts san far diever da quella. Sch'in ni l'auter lai buca violar ei caussa dad in e scadin. Sfurzar savein nus negin. Scadin cass supplicheschel jeu vus da tener en questa sera las mesiras ch'eiin dadas aschi bein sco pusseivel. Engraziel fetg persuerter.

Oz essan nus seradunai cheu per tractar e discussiunar entginas impurtontas fatschentas. Sco vus haveis saviu intervegnir ord il messadi presentau, caschuna mintga immobilia che la vischnaunca cumpra ni realisescha onn per onn cuosts da menaschi. Quels engrevieschan per part considerablamein la cassa communal. Per quei stuein nus esser precauts ed analizar bein, che mintga investizium seigi bein ponderada. Naturalmein stuein nus mirar bein pils vegnentsuerter. Els duein ver ina buna basa da viver en nossa vischnaunca ed era buca stuer surprender memia gronds buordis finansials. Ord quels motivs ei in serius plan da finanzas davart mintga object irremissibels.

Jeu supplicheschel vus da respectar il regulativ da fatschentas tenor la costituziun da nossa vischnaunca.

2. Tractanda   Approbaziun dil protocol nr. 04 dils 16 da december 2020

Il protocol nr. 04 dils 16 da december 2020 vegn approbaus unanimamein.

3. Tractanda   Residenza Dulezi SA – damonda per ina garanzia da deficit

Introducziun entras Martin Cavegn, president communal:

Il pievel ha approbau il project per ina residenza da seniors a caschun dalla radunonza communal dils 23 da zercladur 2017. La Residenza Dulezi SA ei vegnida dotata cun in capital d'aczias da frs. 100'000. 95% dallas aczias s'audan alla vischnaunca e 5% alla Fundaziun Puntreis. Ultra da quei ha la vischnaunca mess a disposiziun ina contribuziun da frs. 2.9 milliuns per la construcziun digl object e concediu ina garanzia pil capital jester restont. Medemamein ha la vischnaunca concediu in dretg da baghegiar independent e cuzzont per in spazi da 50 onns alla Residenza Dulezi SA.

A caschun dalla radunonza communal dils 10 da fenadur 2020 ha il pievel decidiu ch'igl entir secund plaun sutterran duei vegnir finansiaus entras la Residenza Dulezi SA e buca sco previu dalla vischnaunca. Ei setracta da cuosts ella summa da frs. 871'191. Il project ha la finala caschunau in surpli da cuosts da rodund frs. 400'000.

Tenor la calculaziun indicada el messadi dils 23 da zercladur 2017 per mauns dalla radunonza communal eran amortisaziuns da frs. 61'000 previdas. Uss eisi necessari da far amortisaziuns ella summa da frs. 181'000. Igl augment tier las amortisaziuns ei seresultaus muort la midada dil spazi d'amortisaziun naven da 80 sin 50 onns. Igl ei cunvegnent da scriver giu quei object sur in spazi da 50 onns, pia annualmein cun 2% dalla valeta digl object. Quei segiramein era damai ch'il dretg da baghegiar cuozza era 50 onns.

Il plan dil quen da gudogn e sperdita per la Residenza Dulezi SA cumpeggia in fond da renovaziun. Quel vegn dotaus mintga onn cun ina summa da frs. 36'000. Ina summa da frs. 10'000 annuala ei planisada per lavurs da manteniment ordinaris. La calculaziun muossa in cashflow da frs. 86'410. Suenter che la Residenza Dulezi SA ha pagau annualmein l'amortisaziun dalla hipoteca da frs. 80'000 alla banca, sere-sulta in free cashflow da frs. 6'410. Il cashflow en l'altezia menziunada ei pia necessaris per reducir ils deivets a liunga vesta.

En rodund 30 onns ei ina sanaziun dalla Residenza Dulezi necessaria. Igl ei impurtont da metter d'in maun ils mieds liquids per quella sanaziun. Ord quei motiv ha il cussegl d'administraziun decidiu da far las amortisaziuns necessarias e fixau in conto separau (*fond da renovaziun*). La finamira ei numnada-mein che la generaziun precedenta ha buca da sorprendere in buordi financial.

La suprastonza communal vul era scaffir trasparenza davart la situaziun financiala dalla Residenza Dulezi SA. Aschia eisi previu ch'il rapport annual dalla vischnaunca vegn egl avegnir a cuntener in rapport sur dalla situaziun financiala dalla Residenza Dulezi SA.

La finamira dad oz ei ch'il cussegl da vischnaunca prenda ina decisiun definitiva per che quels cuosts seigien silsuenters riguardai mintga onn el preventiv dalla vischnaunca Tujetsch.

Ei dat negina debatta d'entrada.

Tractaziun:

Arno Berther, cusseglier da vischnaunca:

La Residenza Dulezi ei ina purschida ch'ei vegnida realisada cun grond engaschi. La fundaziun Puntreis ha inzialu il project e la vischnaunca ha silsuenters surpriu e realisau quel. Igl ei in bien project. L'occupaziun dalla Residenza Dulezi ei buna. Bunamein tuttas habitaziuns ein schadas vi a tscheins. Quei fatg muossa claramein che quella purschida ademplescha ils basegns. Nus astgein pia era esser intec loschs che quella purschida ei secumprovada.

Il tetel dalla fatschenta d'oz "garanzia da deficit" tuna empauet dramatic. Ei vesa ora aschia sco la vischnaunca stuess spindrar ina ovra. Quei ei denton in summa buca il cass. Nus havessen era la pusseviltad da far pli pintgas amortisaziuns annualas tier igl object. Allora fuss la Residenza Dulezi SA habla da menar in quen equilibrau. Ei setracta cheu d'ina decisiun libra dil cussegl d'administraziun che preveda niev da far amortisaziuns sur in spazi da 50 onns enstagl da sur 80 onns. La finamira sebasea lien da tschentar sin megliers peis la Residenza Dulezi SA, aschia che quella dispona dils mieds liquids per la sanaziun preveda en rodund 30 onns. Quei ei senz'auter ina buna intenziun. Pil mument sa la vischnaunca era prestar quei susteniment. Cun quella contribuziun savein nus migliurar la situaziun financiala dalla Residenza Dulezi SA. Ils daners vegnan impundi en in bien liug. La finamira principala ei numnada-mein da saver porscher habitaziuns cuntenteivlas a nossas senioras ed a nos seniors.

En connex cun quella contribuziun ei la Residenza Dulezi SA denton era obligada d'ademplir certas cundiziuns. Ina cundiziun ei ch'ella metta d'in maun ils daners ed impunda buca quels per cuvierer ils cuosts dil persunal ni per auters intents. Ord motivs dalla survegionza basegna ei ina certa controlla ed investa davart dalla vischnaunca. La cumissiun da gestiun ei obligada da mirar silla detta dil cussegl d'administraziun dalla Residenza Dulezi SA che la contribuziun vegni veramein messa d'in maun per la sanaziun preveda. Ultra da quei eisi ord motivs dalla trasparenza cunvegnent ch'il rapport annual dalla Residenza Dulezi SA vegni integrais el rapport annual dalla vischnaunca Tujetsch.

La contribuziun en favur dalla Residenza Dulezi SA vegn mintgamai riguardada el preventiv dalla vischnaunca. Jeu vi denton far attents vus, che la radunanza communal ha da tut temps la pusseviltad da revocar quella garanzia ed aschia strihar l'expensa ord il preventiv.

Otto Curschellas, cusseglier da vischnaunca:

Il project dalla Residenza Dulezi ei gartegiaus cumpleinamein. La residenza per senioras e seniors ei occupada bein. Bunamein tuttas habitaziuns ein schadas vi a tscheins e vegnan apprezzadas fetg dils affittaders.

A caschun dalla radunonza communal digl onn 2017 ha il pievel concediu alla Residenza Dulezi SA in dretg da baghegiar per in spazi da 50 onns. Ils emprems 10 onns ei la Residenza Dulezi SA buca obligada da pagar in tscheins. Ei quella summa (*tscheins pil dretg da baghegiar*) cuntenida el plan da finanzas dalla Residenza Dulezi SA?

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

Ina finamira dil project per la residenza ei stada da realisar e porscher a nos attempai habitadis adattai per la vegliadetgna. Quella finamira havein nus ademplier. Igl object ei bein gartegiaus e per gronda part era occupaus.

In'otra finamira ch'ei vegnida stipulada el rom dil project – la societad sto purtar sesezza. Ei fa surstar che quei ei rodund in onn suenter che las habitaziuns e las ulteriuras localitads vegnan schadas vi a tscheins buca pusseivel, malgrad la buna occupaziun.

Per mei setschenta la damonda, daco ch'il temps da deducziun vegn scursanius dad 80 onns sin 50 onns, en discussiun ei perfin in spazi da 30 onns. Ei setracta cheu numnadamein d'in baghetg massiv d'aulta qualitat. Cun risguardar in temps da deducziun dad 80 onns fuss il quen ulivau. Ch'ei dat en quels 80 onns era lavurs da manteniment e remplazzaments ei buca da dubitar. Jeu mettel denton en damonda, daco ch'igl ei gia suenter 30 onns previu da sanar igl object e quei per ina summa da frs. 4 milliuns. A mi para quella summa detg aulta.

Jeu partel era il meini che la societad duei star sin combas saunas. Sto quei denton succeder sin donn e cuost dalla cassa communal?

Jeu hai aunc ina ulteriura damonda da capientscha. Ei il tetel "garanzia da deficit" veramein la dretga expressiun? Tenor mia capientscha vegn ina garanzia da deficit fixada ed augmentada mintg'onn el rom dil preventiv. Ei vegn fatg ina reserva aviarta ella contabilitad dalla vischnaunca. Pil mument cuoran denton negins daners, quels vegnan pér visai, cura ch'ei vegn fatg diever dalla garanzia. Aschia ei ell'emprema lingia la societad responsabla per in quen equilibrau e la vischnaunca mo subsidiarmein. Autruisa setracta ei tier quella contribuziun annuala d'ina sort subvenziun. Sch'ins quenta quella summa intragliauter seresulta ina subvenziun annuala da rodund frs. 6'000 per ina singula habitaziun.

Che la societad porti sesezza – duei restar la finamira principala.

Mias damondas:

- Tgei ei la motivaziun per ina sanaziun ella summa da frs. 4 milliuns suenter 30 onns?
- Ein tuttas autras mesiras da respargn tier ils cuosts fixes e variabls gia vegnidis evaluadas?
- Capeschel jeu quei endretg - Cun fixar mintg'onn ed augmentar la garanzia da deficit vegnan negins daners transferi en quei mument? Stat la modalitad aunc en damonda?

Martin Cavegn, president communal:

Pil tgamun dalla Residenza Dulezi SA ei il cussegl d'administraziun responsabls. Quel ei avisau silla confidanza dalla vischnaunca. La citrona ei smaccada ora diltut. Actualmeins essan nus vid las davosas lavurs pil rendaquen 2020 dalla Residenza Dulezi SA. Quel schai aunc buca avon maun. Smaccar ora la citrona respectivamein migliurar il quen da menaschi, munta d'augmentar las entradas e/ni da reducir las expensas. Augmentar ils tscheins d'affittaziun ei buca pusseivel, damai che nus essan ligiai vid ils con-

tracts d'affittaziun. La maioritad dils cuosts ein fixs – quels savein nus pia era buca reducir. Ord quels motivs ei la Residenza Dulezi SA avisada sil sustegn dalla vischnaunca per saver cuvierer il deficit annual.

Tier las ulteriuras immobilias dalla vischnaunca sco per exempel tier il Bogn Sedrun eisi tochen oz buca vegniu mess d'in maun mieds liquids per ina sanaziun. Tier la Residenza Dulezi ei quei denton previu ed era cunvegnent. En dus onns havein nus rimnau las experientschas e savein dir pli exact co las cefras dil menaschi dalla Residenza Dulezi SA vesan ora. Ina varianta per la Residenza Dulezi SA fuss era da mussar ora mintga onn in deficit entochen che las reservas existentas ein duvradas si. Sche nus persequitein denton quei model, mauncan ils mieds liquids enzacu tier la Residenza Dulezi SA.

La summa da frs. 36'000 pil fond da renovaziun schai en rama ed ei necessaria. Per exempel, sch'ins tila en consideraziun, ch'igl ei da remplazzar en entgins onns la ventilaziun ni apparaturas dalla cuschi-na, allura setracta ei beinspert d'investiziuns considerablas. Sch'igl ei veramein necessari d'investar frs. 4 milliuns el rom d'ina sanaziun en rodond 30 onns, savein nus pér dir en 15 onns. Allora eisi numnada-mein previu da schar far ina analisa davart la sostanza digl object. Priu il cass ch'ei seresulta ord quella analisa, ch'igl ei pusseivel da spustar la sanaziun, sa la Residenza Dulezi SA desister naven d'immediat silla contribuziun dalla vischnaunca. Quei denton mo, sch'ella dispona d'avunda mieds liquids per la sanaziun. Culla sligiazion presentada savein nus procurar che la Residenza Dulezi SA ha avunda mieds liquids per ina sanaziun. Sco ins vul titular quella contribuziun ei buca da gronda impurtonza. Igl intent ei da metter d'in maun ils mieds liquids destinai per la sanaziun, aschia che las generaziuns precedentas ein buca cunfrontadas cun problems finansials.

Jeu vegnel aunc anavos silla damonda dil cusseglier Otto Curschellas. La summa pil tscheins dil dretg da baghegiar ei vegnida risguardada tier la posiziun dil tscheins hipotecar. La valetaziun dil baghetg schai aunc buca avon maun. Ord quei motiv eisi pil mument buca pusseivel d'eruir la summa definitiva dil tscheins pil dretg da baghegiar.

Reto Schmid, cusseglier da vischnaunca:

Jeu hai era fatg certas ponderaziuns tier la fatschenta dad oz. Jeu sun era dil meini che nus astgein buca stuschar ora in buordi finansial silla generaziun precedentata.

Sch'ins cumpareglia il project presentau cun quel dad oz, savein nus far persenn ch'ei ha dau pliras midadas. Tier il project presentau igl onn 2017 eran 17 habitaziuns previdas. La finala ei 18 habitaziuns vegnidadas construidas. Ils tscheins d'affittaziun indicai el messadi digl onn 2017 corrispundan era buca cun quels dad oz. Quels ein pli bass. Il plan da gudogn e sperdita ch'ei medemamein cuntenius el messadi dil 2017, ei era buca diltut corrects. Sch'ins risguarda tier la calculaziun ils tscheins d'affittaziun indicai el messadi da lezzas uras, seresulta ina summa da frs. 229'000 e buca sco indicau el plan da gudogn e sperdita da quei messadi (frs. 285'000). Ultra da quei ein ils cuosts dil project s'augmentai en cumparegliazion culla presentaziun dil project. Tenor il messadi dil 2017 eisi da quintar cun entradas da frs. 328'000 tier ina occupaziun da 87.5% dalla Residenza Dulezi. Igl onn 2021 seresultan entradas da frs. 274'000 tier la medema occupaziun e sin fundament da pli aults tscheins d'affittaziun che previ el messadi digl onn 2017. La calculaziun dallas entradas menziunadas el messadi 2017 ei pia cuntradictorica.

Nus savein far persenn ch'il pievel ei vegnius menaus empauet davos la glina igl onn 2017 en connex culla tractaziun da quella fatschenta. Jeu vi buca far reproschas enviars las instanzas politicas. Ei setracta cheu d'in cumplicau project ch'ei staus cumbinaus cun dabia lavur. Nua ch'ei vegn luvrau, cape-tan sbugls. Jeu vi denton sensibilisar ils gremis communalas da buca prender egl avegnir decisiuns sin fundament da fallidas indicaziuns che procuran pli tard per deficits.

Pil mument sa la vischnaunca supportar la contribuziun previda. Sch'ins tila denton en consideraziun ils donns da malaura digl october vargau, las grondas nevadas da quei unviern e la contribuziun che nus

havein da conceder oz alla Residenza Dulezi SA, vesa il quen da gudogn e sperdita dalla vischnaunca buca pli ora aschi positiv sco quei ch'el ei vegnius presentaus a caschun dalla tractaziun dil preventiv.

Jeu sun dil meini da metter a disposiziun quels mieds liquids alla Residenza Dulezi SA aschi ditg sco la vischnaunca sa prestar quei susteniment. Ord vesta dalla trasparenza supplicheschel jeu ch'il quen dalla Residenza Dulezi SA vegni aschuntaus el rapport annual dalla vischnaunca Tujetsch.

Arno Berther, cusseglier da vischnaunca:

La damonda, daco ch'igl ei necessari da sanar en 30 onns igl object, savein nus risponder culla tabella davart la durada da veta. En tala eisi perscret suenter cons onns ch'igl ei necessari da remplazzar apparaturas ni installaziuns. Suenter 10 onns eisi per exempel scret avon da dar colur da niev las preits e remplazzar ils parchets. Era certas apparaturas da cuschina ni finiastras eisi per part da remplazzar. Quellas investiziuns ein irremissiblas. La finamira ei numnadamein da porscher allas senioras ed als seniors habitaziuns che secattan en in bien stan e nua ch'els sesentan bein e dacasa.

Nus havein gia impundiu biars daners en auters loghens. A mi persunalmein fa quella contribuziun en favur dalla Residenza Dulezi in summa buca mal, damai che quella ei destinada per in bien intent.

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

A mi ein quellas tabellas da nez era enconuschentas. Denton para la summa da frs. 4 milliuns enteifer 30 onns tuttina detg gronda.

La modalitad pertuccont la garanzia saiel jeu tuttina buca parter diltut. Sche la vischnaunca paga la summa mintg'onn alla Residenza Dulezi SA, ei ella sfurzada da procurar pils daners, era cun augmentar baul ni tard ils deivets. Cheutras seresultan cuosts da tscheins. Da l'autra vart restan ils daners tier la Residenza Dulezi SA sin in conto senza ni actualmein perfin cun tscheins negativs. Sut il streh fuss ei pli prudent da far mo la reserva ella contabilitad e da visar ils daners pér cul basegns ei avon maun.

Martin Cavegn, president communal:

Jeu sun dil meini d'attribuir annualmein la summa alla Residenza Dulezi SA. Nus savein esser leds, sche quella societad dispona da mieds liquids, priu il cass che la vischnaunca Tujetsch basegna enzacu daners. En in tal cass vegnan quels mieds segiramein impundi per in auter intent. La maioritad dallas immobilias disponan buca d'avunda mieds liquids per sanaziuns. Quei ch'ei ina gronda problematica, sil pli tard cura che las sanaziuns ein irremissiblas.

Jeu proponel d'attribuir la summa annualmein alla Residenza Dulezi SA, aschia che nus savein esser segirs che quels daners ein avon maun, cura che la sanaziun ha liug.

Gebharda Berther, cussegliera da vischnaunca:

Jeu mettel buca en damonda la Residenza Dulezi. Igl onn 2017 havevan ils responsabels previu d'amortisar l'immobilia sur in spazi da 80 onns. Uss ha il cussegl d'administraziun dalla Residenza Dulezi SA decidiu da scriver giu igl object sur in spazi da 50, quei muort las leschas vertentas. Jeu hai era entgins dubis ch'il pievel ei vegnius menaus davos la cazzola a caschun dalla tractaziun dalla fatschenta. Senz'auter eisi cunvegnent da buca surschar in buordi finanziel alla generaziun precedenta. Las ponderaziuns en connex cun l'amortisaziun e la sanaziun havessen ils responsabels denton gia stuiu far igl onn 2017 el rom dall'elavuraziun dalla fatschenta. Jeu sun surstada che quei ei buca succediu e che quellas ponderaziuns vegnan pér uss alla glisch.

Martin Cavegn, president communal:

La lescha perscriva da scriver giu ina immobilia. Il spazi d'amortisaziun ei denton buca daus avon. La banca pretenda ch'igl emprest vegn pagaus anavos eifer 50 onns. Ord quei motiv setenin nus vid quei spazi. Tier la vischnaunca ei quei zuar buc in problem, sch'ella sa buca ademplir quella regulaziun, damai ch'ella savess conceder ina garanzia corrispudenta. Tenor il model da contabilitad HRM 2 fuss la vischnaunca da principi schizun obligada da scriver giu igl object sur in spazi da 30 onns.

Cura ch'ils responsabels han presentau il project igl onn 2017, vesevan pliras cumponentas da quel ora auter. Igl object ei vegnius frs. 400'000 pli cars, damai che la Residenza Dulezi SA ha surpriu la finanziaziun dalla garascha sutterrana. Cheutras ei era la summa dall'amortisaziun s'augmentada. Tenor il messadi digl onn 2017 muntavan ils cuosts da construcziun per la Residenza Dulezi a frs. 6.1 milliuns. Cun risguardar 1% sin quels cuosts fussen amortisaziuns ella summa da frs. 61'000 seresultadas. L'amortisaziun ch'il cussegl d'administraziun ha fixau, munta denton a 2% dalla valeta digl object. Ord quei motiv ein era las amortisaziuns s'augmentadas visavi quellas ch'eran previdas igl onn 2017. Tier l'amortisaziun fixada ei era il patratg economic risguardaus – numnadamein da scriver giu igl object tenor sia valeta silla fiera.

Jeu sun dil meini ch'ils responsabels han in summa buca vuliu manipular quella fatschenta. Plirs fatgs dalla fatschenta vesevan igl onn 2017 semplamein ora auter che oz. Tgei che nus savein far persenn ei ch'ils gremis communal ein buca sefatschentai culla damonda dallla sanaziun. Tenor ils protocols dil cussegl e dalla radunonza communal ha ei dau neginas damondas e remarclas tier quella tematica.

Votaziun:

Il cussegl da vischnaunca ha decidiu unanimamein da conceder ina garanzia annuala da deficit (rodund frs. 100'000) alla Residenza Dulezi SA.

La fatschenta vegn aunc suttamessa alla radunonza communal.

4. Tractanda   Pratica da miedi a Tujetsch - concept

Martin Cavegn, president communal:

Igl onn 2023 va il miedi dr. Andreas Fischbacher en pensiun. Il provediment medicinal ei ina purschida impurtonta che sedrezza als hosps ed indigens. Tenor il maletg empalont ch'ei vegnius relaschus avon paucs onns, ei la vischnaunca obligada da garantir las purschidas medicinalas. Ord vesta dall'attractivitat dalla vischnaunca ei in miedi da casa ordvart impurtonts, oravontut per famiglias che han l'intenziun da secasar a Tujetsch.

La suprastonza communal ha elavurau in concept per la pratica da miedi a Tujetsch. Quel ei la basa per ir alla tscherca d'in miedi. Ina persuna giuvna pren per ordinari buca enta maun frs. 2.5 milliuns per la construcziun d'ina pratica da miedi. Entgins models da fatschenta dil concept prevedan ord quei motiv che la vischnaunca surpren quell'investiziun e metta a disposiziun la pratica per in tscheins meinsil. Il concept cumpeglia pils differents models mintgamai in plan da gudogn e sperdita. L'analisa muossa ch'ina apoteca ei ord vesta economica essenziala per in miedi.

La finamira dalla suprastonza communal ei d'impunder aschi paucs daners sco pusseivel per garantir la purschida medicinala era egl avegnir a Tujetsch. Nus havein suttamess quei concept al cussegl da vischnaunca per sclarir, sch'era vus meis d'accord cun il concept ed igl agir definau. Nus giavischein numnadamein glich verda dil cussegl da vischnaunca avon ch'instradar ils proxims pass eifer il project.

Il liug dalla pratica ei ideals. Quei ei il motiv principal, daco che la suprastanza communal ha decidiu da setener vid la pratica existenta.

Ei dat pliras variantas, u cumprar igl entir object ni mo la pratica eav. Signur Andy Fischbacher ha previu da scriver ora igl object el decuors digl avrel 2021. El ha sincerau che la vischnaunca hagi igl εμπrem dretg da cumpra. El vegn ad informar la vischnaunca, priu il cass ch'el ha in cumprader, aschia che la vischnaunca ha la pusseivladad d'acquistar igl object.

Sco proxim pass eisi previu d'ir alla tscherca d'in miedi. Cura che la suprastanza communal ha cattau in miedi, vegn la fatschenta suttamessa als gremis cumpetents. La fatschenta savess allura per exempel preveder ina cumpra dalla pratica entras la vischnaunca.

Ei dat negina debatta d'entrada.

Tractaziun:

Otto Curschellas, cusseglier da vischnaunca:

Jeu sun dil meini da crear bunas ed attractivas cundiziuns, aschia che nus anflein in miedi per la vischnaunca da Tujetsch. Che nus vegnin buca sperasora dad impunder entgins daners, ei era clar a mi. Nus astgein denton buca emblidar ch'era auters projects stattan sin rucca, nua che grondas investiziuns ein previdas. La finala eisi aschia ch'ei dependa era tgei ch'il miedi giavischa. Forsa ei el cuntents cun ina contribuziun unica ni in εμπrest senza tscheins per financiar la pratica. Il concept ei ord mia vesta buns. La finamira sto denton esser d'impunder aschi paucs daners sco pusseivel per garantir la purschida medicinala era egl avegnir, pertgei auters projects stattan medemamein avon porta.

Toni Cathomen, cusseglier da vischnaunca:

Tenor miu meini eisi era pusseivel da construir da niev il baghetg pil medem prezi (*cumpra e sanaziun*). Ei setracta cheu numnadamein buca dil pli niev object. Quel ei vegnius construius els onns 80. Ha la suprastanza communal gia intercuretg igl object arisguard la substanza? Co vesa il stan digl object ora? Secatta il scaldament en in bien stan?

Il provediment medicinal ei ord mia vesta ina purschida da gronda impurtonza. Impurtont ei ch'il miedi da casa secatta a Tujetsch, aschia che nus stuein buca ir pli lunsch per visitar el.

Reto Schmid, cusseglier da vischnaunca:

Tenor miu meini eisi pli prudent, sch'in miedi cumpra la pratica e la vischnaunca sustegn la renovaziun da tala cun ina contribuziun unica. La resca ch'il miedi banduna Tujetsch ei numnadamein pli pintga, sch'el sto prender sez daners enta maun. La fluctuaziun ei pli gronda, sche la vischnaunca surpren tuttas investiziuns e lai vi a tscheins igl object.

La vischnaunca duei sustener il miedi cun ina contribuziun unica, denton sulettamein en favur dalla sanaziun dalla pratica.

Patric Deragisch, cusseglier da vischnaunca:

Co vesa la procedura el connex culla fatschenta ora? Approbescha il cussegl da vischnaunca il concept e va la suprastanza communal silsunter silla tscherca d'in miedi? Cura che la suprastanza communal ha anflau in miedi – ei quei allura aschia ch'il miedi elegia la varianta (*model da fatschenta*)?

Martin Cavegn, president communal:

En in empren pass mein nus alla tscherca d'in miedi. Cura che nus havein catta in miedi, eisi da sclarir, schebein quella persuna vul affittar ni cumprar la pratica. Oz va ei buca per discussiunar la varianta (*model da fatschenta*), mobein igl agir el connex culla fatschenta. Nus vulein porscher il sustegn minimal a quella persuna per saver garantir il provediment medicinal era egl avegnir a Tujetsch. Nus stuein elavurar la megliera varianta. Ei sa era capitar ch'ina autra che las variantes cuntenidas el concept vegn il davos sin meisa. Tenor il plan da gudogn e sperdita sa il miedi contonscher il meglier resultat da menaschi cul model che preveda d'affittar las duas alzadas.

Uss prendel jeu aunc posiziun silla damonda dil cusseglier Toni Cathomen. Las ponderaziuns dil cusseglier Toni Cathomen ein giustificadas. La suprastanza communal ha en quella fasa dil concept aunc buca schau analizar la substanza dall'immobilia ed era buca ils cuosts da sanaziun che seresultan. Denton vegn quell'analisa segiramein risguardada tier ina eventuala calculaziun dil preci da cumpra. La habitaziun da 6.5 combras basegna segiramein ina renovaziun. Pliaras persunas indigenas ein silla tscherca da habitaziuns en quella grondezia, damai che paucas ein actualme in sin fiera. La damonda suenter talas habitaziuns ei pia avon maun. La suprastanza communal ei pil mument vid far stentas da cumprar giu parcelas ch'ella vul silsuenter metter a disposiziun en dretg da baghegiar a famiglias giuvnas per surbaghegiar.

Gebharda Berther, cussegliera da vischnaunca:

La cuntinuaziun dil provediment medicinal sto senz'auter esser garantida. Quei ei ina impurtonta purschida. Jeu sai sustener igl agir dalla suprastanza communal. Ei fust segir pli interessant da cumprar igl entir object e porscher ulteriurs survetschs sil sector da sanadad. Quei fust denton cumbinau cun dapli cuosts per la vischnaunca. Ord mia vesta eisi fetg impurtont ch'ei vegni collaborau eifer la regiun quei che pertucca il provediment medicinal.

Votaziun:

Il cussegli da vischnaunca decida unanimamein d'approbar il concept da realisaziun per ina pratica da miedi a Tujetsch ed igl agir definau.

5. Tractanda   Orientaziuns

Martin Cavegn, president communal:

Entras las malauras dils 2 e 3 d'october 2020 ein considerabels donns vegni caschunai sin intschess communal. Adrian Deragisch, menader menaschi tecnic, ha priu si ils donns ed instradau las mesiras necessarias per puspei metter en uorden quels donns. Jeu engraziad ad el pil grond engaschi duront las malauras, per la speditiva surdada dallas lavurs immediatas indispensablas e pils sclariments el connex culs susteniments finansials per metter en uorden quels donns. Silsuenter vegn el a presentar a vus ils donns el detagl.

Nus havein sclariu cugl Uffeci da vischnauncas, sche nus essan tenor las leschas vertentas obligai da suttametter quei credit als gremis cumpetents per approvaziun. Quei ei buca il cass, damai che l'eliminaziun dils donns ei urgenta ed irremissibla.

Adrian Deragisch, menader menaschi tecnic:

Entras las malauras dils 2 e 3 d'october 2020 ein donns considerabels vid vias ed objects vegni caschunai, quei eifer 24 uras:

- Tier las vias d'uaul ein donns ella summa da frs. 1'260'000.00 seresultai, 70% da quels surpren il cantun Grischun.
- Tier las vias da megliuraziun restan per la vischnaunca cuosts da frs. 99'421.00 visavi cuosts totals da frs. 190'421.00.
- La piazza da giug a Milà ei era vegnida devastada. Ils donns ein gia vegni mess en uorden cun agid digl Uffeci da militar e protecziun civila. Quels cuosts ha la vischnaunca da surprender cumpleinamein. Ei setracta da cuosts da totalmein frs. 7'732.00.
- Era tier duas sendas ein donns vegni caschunai. Per l'ina tier la punt Malamusa, per l'otra tier il tschancun Selva – Plaun Miez. Ils cuosts per metter en uorden quels donns muntan a frs. 36'196.00. La vischnaunca ha da surprender cheu tut ils cuosts.
- Tier las ovras da protecziun ein cuosts da frs. 443'927.00 seresultai. Ina cumpart da frs. 160'267.15 vegn adossada alla vischnaunca. Ils cuosts restonts surpren il cantun.
- La pastira a Milà ei era vegnida devastada. Quella ei gia vegnida messa en uorden. Quellas lavurs han caschunau cuosts dad en tut frs. 18'494.00.

Sur tut ora ein cuosts da totalmein frs. 1'956'770.00 vegni caschunai. La vischnaunca ha da surprender ina summa da frs. 700'110.15. Ils cuosts restonts vegnan finanziaj entras contribuziuns dil cantun. Certas sanaziuns han giu liug igl onn 2020, autras ein previdas ils onns 2021 e 2022.

Martin Cavegn, president communal:

Transport d'autos sur il pass Alpsu

Igl Uffeci per traffic dalla Confederaziun ha informau ch'il transport d'autos entras la Viafier Matterhorn Gotthard vegni buca pli offerius naven digl onn 2023. La suprastanza communal va buca d'accord cun quella decisiun. Era igl Uffeci per traffic dil cantun Grischun vegn a cumbatter per salvar vinavon quella purschida. Ei vegn actualmein era elavurau sligiazions alternativas enstagl dil transport d'autos sur il pass Alpsu. Ultra da quei eisi vegniu lantschau ina iniziativa che preveda da salvar vinavon quella purschida.

La suprastanza communal ei actualmein vid elavurar ina posiziun enviers quella decisiun che vegn allura tarmessa a Berna agl Uffeci per traffic. Impurtont eisi uss da far squetsch politic enviers Berna. La finamira ei da contonscher meglieras purschidas dil traffic public per la Cadi-sura. Era la Regiun Surselva e la conferenza dils presidents dalla Cadi sustegnan cumpleinamein quell'intenziun.

Actualmein ei la suprastanza communal medemamein ensemen cullas pendicularas e la Viafier Matterhorn Gotthard vid elavurar il project per la sanaziun dalla staziun a Sedrun. El rom da quei project eisi da risguardar tuts puncts, quei era a vesta dil resort ch'ei previus a Dieni.

Gian-Reto Nufer, gerau:

Jeu hai decidiu da dar giu il post sco gerau. Sco vus haveis saviu leger ord la davosa Tuatschina spetga ina nova sfida sin mei. Jeu vegnel a surprender l'incumbensa sco meinafatschenta dil Center da sanadad Puntreis a Mustér. Jeu sun insumma buca staus silla tscherca d'ina nova piazza. Quei ei vegniu tut anetg. Bugen havessel jeu luvrau entochen tier la pensiun ella scola a Sedrun. Muort la scolaziun e la

nova sfida haiel jeu denton buca temps da sedicar vinavon al post sco genau, aschia ch'jeu hai stuiu prender quella decisiun.

Dacuort havein nus scret ora duas plazzas per scolasts. Quellas plazzas havein nus saviu occupar e parallelmein gudignar ina famiglia giuvna che vegn a secasar tier nus. Quei ei fetg plascheivel. Quei che pertucca l'elecziun d'in/a meinascola essan nus sin buna via.

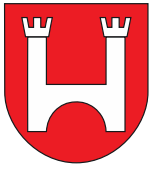
6. Tractanda   Varia

Negin pren il plaid.

Il president Ignazi Monn siara la 5-avla radunonza dil cussegl da vischnaunca dil trienni 2020/23.

actuar:
Simon Collenberg

president:
Ignazi Monn

Vischnaunca
Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
06-2020/2023

***Lescha dalla vischnaunca Tujetsch davart
susteniments finansials per interpresas per-
tuccadas dallas prescripziuns relaschadas
en connex cul coronavirus***

Messadi

dalla suprastonza communal a al cussegl da vischnaunca

Preziau president
Preziadas cusseglieras
Prezai cussegliers

1. Situaziun da partenza

Dapi il mars 2020 ei l'entira societad cunfrontada cul coronavirus. Uss ei pli u meins in onn vargau. En-teifer quei onn han la Confederaziun ed il cantun Grischun adina puspei relaschau autras prescripziuns. Oravontut la gastronomia, la hotellaria e las casas da colonias ein stadas pertuccadas da quellas mesiras. Naven dils 22 da december 2020 ein ustrias e centers da sport e da cultura sco per exempel il Bogn Sedrun ed il Center da sport e cultura a Mustér serrai. Las mesiras ein valeivlas entochen la fin fevrer 2021.

Ils hotels han astgau dar vinavon albiert a hosps. Denter Nadal e Daniev e duront la stagiun aulta han quels saviu registrar entginas pernottaziuns. Las cefras ein denton pli bassas en cumparegliazion culs onns vargai. Cul survetsch «take-away», nua ch'in e scadin ha la pusseivladad d'empustar bubrondas e maglias, han ils hotels saviu cumpensar ina mudesta part dalla digren tier la sviulta. Mender vesa la situaziun ora tier las casas da colonias. Muort las prescripziuns dalla Confederaziun ein ils possessurs dallas casas da colonias stai sfurzai da reducir il diember dils letgs. Pil mument frequentan paucas grup-pas lur vacanzas ellas casas da colonias a Tujetsch, quei che schai segiramein era vid il motiv che biars desistan sin vacanzas muort la tema da s'infectar cul coronavirus. Las casas da colonias han era stuiu prender encunter pliras annullaziuns tier las reservaziuns. Semegliant vesa la situaziun ora tier las ustrias. Quellas han registrau ina gronda digren tier la sviulta, damai ch'ellas han stuiu serrar lur portas. Cul survetsch «take-away» san las ustrias sulettamein cumpensar ina pintga part dalla sviulta ordinaria. Era las stizuns da sport ein pertuccadas dil coronavirus. Cun schar vi a tscheins equipments da sport, per exempel d'ir cun skis e vender rauba ch'ils clients san retrer avon las stizuns, seresultan silmeins entginas entradas per quellas fatschentas. Las ulteriuras stizuns che vendan buca victualias ein serradas. Auter ei la situaziun tier las interpresas da baghegiar, las qualas ein buca stadas pertuccadas dallas prescripziuns relaschadas. Quellas san exequir lur lavurs sco usitau. La mazlaria, la pasternaria e las ulteriuras stizuns da victualias san medemamein survir vinavon lur clients.

2. Susteniments per interpresas

La suprastonza communal spera fetg che las interpresas pertuccadas vegnien da supportar l'actuala crisa. Pil turissem e l'economia a Tujetsch ein quellas interpresas numnadamein da gronda impurtonza. Ellas porschan differents survetschs per hosps sco era pils indigens. Ultra da quei ein pliras personas engaschadas tier quellas interpresas e fadigian leu il paun da mintgadi. Ei setracta cheu era d'entginas famiglias. Las interpresas pertuccadas han retschiert plirs susteniments. Cheutier s'audan l'indemnisaziun per la lavur cuorta, emprests e l'indemnisaziun tier cass da direzia. Cun quellas indemnisaziuns han las interpresas saviu cumpensar ina part dallas entradas usitadas sco era cuvierer certs cuosts. Tuttina vesa la situaziun finanziaria buca ora bein tier la maioritad dallas interpresas. Certinas han schizun da cumbatter cun l'existenza.

La suprastonza communal vul segidar cun las interpresas ch'ei stadas ni ein pertuccadas finanziamein muort las prescripziuns relaschadas en connex cul coronavirus. Igl agid vegn dabien allas interpresas en fuorma d'in susteniment finanziel (*contribuziun unica*). La suprastonza communal ei pertscharta ch'ella sa buca far miracles cun quellas contribuziuns finanzielas e che talas ein buca in ferm agid ord vesta finanziaria dils menaschis. L'intenziun dalla suprastonza communal ei oravontut da segidar – la summa duei esser ina contribuziun simbolica d'agid. Nus sesanflein actualmeins en ina crisa – temps specials basegnan era agids tut aparti.

La basa legala pils susteniments fuorma la lescha dalla vischnaunca Tujetsch davart susteniments finansials per interpresas pertuccadas dallas prescripziuns relaschadas en connex cul coronavirus ch'ei cuntenida en quei messadi (capetel 5). La finamira principala ei da restituir a tuttas interpresas pertuccadas ina cumpart dalla summa totala dallas taxas pigl onn 2021 (*taxa d'aua, taxa da canalisaziun e serenera, taxa da hosps e turissem e taxa da rumians*). Las taxas vegnan buca relaschadas ni reducidas - las interpresas han da pagar quellas sco usitau. La vischnaunca sustegn las singulas interpresas essend ch'ella paga ina cumpart dalla summa totala dallas taxas en fuorma d'ina contribuziun unica a quellas.

Provediment d'energia (energia alpina):

Tier il provediment d'electricitad ha l'energia alpina concediu gia igl onn vargau ina deducziun da 10% sin la furniziun d'energia a tuts clients. L'energia alpina vegn a conceder in ulteriur susteniment supplementar per tuttas interpresas pertuccadas. La cumpetenza arisguard la decisiun davart in susteniment schai tier il cussegl d'administraziun dall'energia alpina.

3. Procedura – declaraziuns tier la lescha dalla vischnaunca Tujetsch davart susteniments finansials per interpresas pertuccadas dallas prescripziuns relaschadas en connex cul coronavirus

En in εμπrem pass vegn suttamess ina damonda per in credit da sustegn per la branscha pertuccada als gremis cumpetents (*tenor las cumpetenzas finansialas dalla constituziun communal*) per approbaziun. Quella damonda cumpeggia vitier las indicaziuns dalla branscha ch'ei ni ei stada pertuccada dallas prescripziuns relaschadas entras las autoritads per cumbatter il coronavirus. Ultra da quei cuntegn la damonda da susteniment il temps (*perioda limitada pil susteniment*), la cumpart dil susteniment ed ils documents e las indicaziuns ch'ei d'inoltrar dallas interpresas pertuccadas (*artechel 5 dalla lescha*). El capetel 4 da quest messadi ei l'emprema damonda da susteniment che sereferescha silla lescha menziunada cuntenida.

Ils gremis communal cumpetents (*tenor las cumpetenzas finansialas dalla constituziun communal*) han da tractar il credit da sustegn e vitier il temps (*perioda limitada pil susteniment*) e la cumpart dil susteniment (*parameter per la restituziun d'ina cumpart dalla summa totala dallas taxas*) sco era da definir ils documents e las indicaziuns ch'ei d'inoltrar dallas interpresas dalla branscha pertuccada.

Cura ch'ils gremis cumpetents han dau il consentiment pil credit da sustegn ed approbau ils ulteriurs puncts impurtonts (*artechel 5 (a-e)*), vegn la procedura per l'inoltraziun dallas damondas da susteniment lantschada. Tuttas interpresas dalla branscha pertuccada han la pussevividad d'inoltrar ina damonda per in tal susteniment alla suprastanza communal eifer il temps che vegn mintgamai publicaus ella Tuatschina. Quella damonda ha da cuntener ils documents e las indicaziuns ch'ils gremis cumpetents han fixau (*artechel 6 dalla lescha*). La suprastanza communal sa era pretender ulteriurs documents ni autras indicaziuns, sche quei ei necessari per l'examinaziun. La suprastanza communal examinescha silsuenter, schebein l'interpresa ha dabien in susteniment sin fundament dallas premissas stipuladas ella lescha (*artechel 2*). Ella sereferescha tier las interpresas che han dabien in susteniment sin la cumpart dil susteniment ch'ei vegnida fixada dils gremis cumpetents per la branscha corrispudenta.

La lescha dalla vischnaunca Tujetsch davart susteniments finansials per interpresas pertuccadas dallas prescripziuns relaschadas en connex cul coronavirus liberescha neginas interpresas da pagar las taxas usitadas. Igl ei era impurtont da menziunar che negina interpresa ha in dretg legal sin in susteniment tenor la lescha menziunada. Ultra da quei han la suprastanza communal e la cummissiun da gestiun da survegljar ils pagaments e da controllar ch'ei vegni buca fatg maldiever (*artechel 9*).

4. Damonda da susteniment - indicaziuns arisguard las branschas pertuccadas

La suprastonza communalta sutmetta en connex culla tractaziun dalla lescha menziunada era gest l'emprema damonda da susteniment per pliras branschas (casas da colonias, ustrias, hotellaria, stizuns da sport ed ulteriuras stizuns) al cussegl da vischnaunca. La finamira dalla suprastonza ei numnadamein d'instradar ils pagaments da susteniment ton pli spert. Tenor la lescha ha la suprastonza communalta da schar approbar il cussegl da vischnaunca il credit da sustegn e las ulteriuras indicaziuns (il temps (perioda limitada pil susteniment), la cumpart dil susteniment) sco era ils documents e las indicaziuns necessarias che las interpresas han d'inoltrar (artichel 5 dalla lescha). Quels puncts vegnan descrets en quei capetel.

La suprastonza communalta ha definau per mintga branscha, tgei summa che duei vegnir restituida en fuorma d'ina contribuziun finanziala. En quei connex ha la suprastonza risguardau la dimensiun che las branschas ein stadas pertuccadas muort las prescripziuns. La cumpart dalla summa che duei vegnir dabien allas interpresas pertuccadas sereferescha silla summa totala dallas taxas (taxa d'aua, taxa da canalisaziun e serenera, taxa da hosps e turissem e taxa da rumians) pigl onn 2021 (perioda limitada pil susteniment). La cumpart dil susteniment per las differentas branschas ei indicada ella tabella cheusut.

Branscha	Cumpart dil susteniment (% dalla summa totala da taxas)
Casas da colonias	50%
Ustrias	50%
Stizuns da sport ed ulteriuras stizuns (<i>senza stizuns da victualias</i>)*	30%
Hotellaria	30%

Tabella 1: Cumpart dil susteniment

*Las stizuns che vendan victualias ein buca cumpridas en quella categoria.

Oravontut las casas da colonias ein stadas pertuccadas dallas prescripziuns en connex cul coronavirus. Tenor ils resuns han quellas stuiu reducir ils letgs e san pil mument dar albiert mo a paucas gruppas. Tier ils hotels ei la situaziun empauet megliera. Quels han saviu registrar in cert diember da pernottaziuns duront las davosas jamnas. Bugen havess la suprastonza communalta indicau en quei messadi las pernottaziuns dallas casas da colonias e dils hotels dils davos dus entochen treis meins. Quellas ein denton aunc buca publicadas. Mender vesa la situaziun ora tier las ustrias, las qualas han stuiu serrar lur portas naven dil december 2020. Gia igl onn vargau ein quellas stadas serradas duront pliras jamnas (*primavera 2020*). Silmeins seresultan entginas entradas per las ustrias entras la purschida «take-away». Tenor ils resuns muntan quellas entradas sulettamein a 5-10% dalla sviulta ordinaria. Era las stizuns da sport ein cunfrontadas cul coronavirus. Cun vender rauba che sa vegnir retratga el liug e schar a tscheins equipments da sport, san ellas cumpensar sulettamein ina part dalla sviulta. Las ulteriuras stizuns che vendan buca victualias ein serradas e registreschan pil mument neginas entradas.

La tabella silla proxima pagina cumpeglia la summa totala dallas singulas taxas partiu tier allas differentas branschas. La davosa colonna muossa la cumpart (summa dil credit da sustegn) che duei vegnir restituida en fuorma d'ina contribuziun finanziala allas interpresas dalla branscha pertuccada che han dabien in susteniment sin fundament dallas determinaziuns dalla lescha dalla vischnaunca Tujetsch davart susteniments finansials per interpresas pertuccadas dallas prescripziuns relaschadas en connex cul coronavirus.

Branscha (posiziuns en frs.)	Taxa da rumians	Taxa da hosps e turissem	Taxa da canali- saziun e serenera	Taxa d'aua	Summa totala	Summa dil credit da sustegn (restituziun)
Casas da colonias	9'140.-	142'710.-	31'893.-	16'103.-	199'846.-	99'923.- (50%)
Ustrias	3'856.-	23'224.-	16'895.-	2'542.-	46'517.-	23'259.- (50%)
Stizuns da sport ed ulteriuras stizuns (senza stizuns da victualias)*	1000.-	2000.-	1500.-	1500.-	6'000.-	1'800.- (30%)
Hotellaria	9'406.-	83'803.-	18'877.-	10'999.-	123'085.-	36'926.- (30%)
Summa totala						161'908

Tabella 2: Credits da sustegn per las singulas branschas

*Las stizuns che vendan victualias ein buca cumpridas en quella categoria.

La suprastanza communal propona ch'ils suandonts documents (indicaziuns) ein d'inoltrar dallas interpresas pertuccadas dallas differentas branschas (artechel 6 alinea 2 dalla lescha):

Branschas	Tenor artechel 6 alinea 2 dalla lescha							
	a)	b)	c)	d)	e)	f)	g)	h)
Casas da colonias	x	x	x		x	x	x	x
Ustrias	x	x	x		x	x	x	x
Stizuns da sport ed ulteriuras stizuns (senza stizuns da victualias)*	x	x	x		x	x	x	x
Hotellaria	x	x	x		x	x	x	x

*Las stizuns che vendan victualias ein buca cumpridas en quella categoria.

5. Lescha dalla vischnaunca Tujetsch davart susteniments finanziaus per interpresas pertuccadas dallas prescripziuns relaschadas en connex cul coronavirus

I. Sustegn dallas interpresas

Art. 1 Intent e finamira

¹ Questa lescha regla ils susteniments finanziaus per las interpresas pertuccadas dallas prescripziuns per cumbatter la derasaziun dil coronavirus relaschadas entras las autoritads.

² Sper ils susteniments dalla Confederaziun e dil cantun Grischun ei la vischnaunca Tujetsch legitimada da sustener interpresas cun contribuziuns finanziaus. Ei setracta da susteniments a cuorta vesta destinai per curclar ina cumpart dils cuosts fixs da menaschi e che sustegnan buca da segirar l'existenza d'ina interpresa.

Art. 2 Premissas per interpresas

¹ La vischnaunca da Tujetsch sa sustener interpresas, sch'ellas han lur sedia igl 1. d'october 2020 a Tujetsch.

² Las interpresas dalla branscha pertuccada san vegnir sustenidas, sch'ellas han registrau ina digren dalla sviulta muort las prescripziuns relaschadas dalla Confederaziun e dil cantun Grischun en connex cul coronavirus, denton mo en cass che la sperdita ei buca vegnida cumpensada diltut entras outras prestaziuns.

Art. 3 Finanziaziun

La finanziaziun dils susteniments per la branscha pertuccada succeda mintgamai sur in credit da sustegn che vegn concedius dils gremis cumpetents.

Art. 4 Susteniments per las interpresas – cumpart dil susteniment

¹ Il susteniment per las interpresas dalla branscha pertuccada vegn calculaus sereferend silla summa totala dallas taxas (taxa d'aua, taxa da canalisaziun e serenera, taxa da hosps e turissem e taxa da rumians) che mintga interpresa ei obligada da pagar annualmein alla vischnaunca Tujetsch. Quei susteniment corrispunda ad ina cumpart dalla summa totala da quellas taxas (cumpart dil susteniment).

² Ils gremis cumpetents fixeschan la cumpart dil susteniment che vegn repartida allas interpresas dalla branscha pertuccada.

II. Procedura

Art. 5 Procedura politica

¹ Igl ei da suttametter ina damonda per in credit da sustegn per la branscha pertuccada als gremis cumpetents per approvaziun.

² La damonda da susteniment ha da cuntener las suandontas indicaziuns:

- a) la branscha: informaziuns necessarias dalla branscha ch'ei ni ei stada pertuccada dallas prescripziuns per cumbatter la derasaziun dil coronavirus relaschadas entras las autoritads;

- b) il temps (perioda limitada pil susteniment);
- c) la cumpart dil susteniment;
- d) la summa dil credit da sustegn;
- e) ils documents e las indicaziuns che las interpresas dalla branscha pertuccada ein obligadas d'inoltrar per l'examinaziun d'in eventual susteniment.

³ Ils gremis cumpetents han d'approbar las indicaziuns tenor alinea 2 (a-e) da quest artechel.

Art. 6 Procedura - damonda da susteniment dallas interpresas

¹ L'interpresa ei obligada d'inoltrar la damonda da susteniment alla suprastonza communal per examinaziun eifer il termin fixau, il qual vegn mintgamai publicaus el fegl official dalla vischnaunca Tujetsch. La suprastonza sa prolungir il temps per l'inoltraziun dallas damondas.

² La damonda da susteniment ha da cuntener ils documents stipulai e las indicaziuns fixadas dils gremis cumpetents. La fixaziun dallas indicaziuns e dils documents succeda sin fundament dalla suandonta enumeraziun (a-h):

- a) il consentiment che la suprastonza communal ei legitimada da procurar per datas dall'interpresa tier las autoritads communalas, cantunalas e federalas ni comunicar datas a quellas autoritads, sche quei ei necessari per l'examinaziun dalla damonda da susteniment e per prevegnir maldiever;
- b) in extract actual dil register da commerci;
- c) ina confirmaziun che l'interpresa secatta buca en ina procedura da concurs ni da liquidaziun, cura ch'ella inoltescha la damonda da susteniment;
- d) ulteriuras indicaziuns davart l'interpresa, oravontut il diember dallas collaboraturas e dils collaboraturs sco era la summa da pagas dall'AVS tenor la declaraziun da pagas;
- e) in cuort rapport da gestiun che cumpeglia ils motivs per la digren dalla sviulta, las influenzas ch'il coronavirus ha giu silla sviulta, las impurtontas cefras dil menaschi ed ina cuorta survesta sur dils cuosts fixes;
- f) ina confirmaziun che la digren dalla sviulta ei seresultada muort las prescripziuns relaschadas dallas autoritads en connex cul coronavirus;
- g) mussaments davart mesiras che l'interpresa ha instradau per reducir la digren dalla sviulta;
- h) confirmaziuns e mussaments davart susteniments sco per exempel prestaziuns da segiradas ni autras compensaziuns che l'interpresa ha retschert muort las prescripziuns relaschadas dallas autoritads en connex cul coronavirus.

³ La suprastonza communal ei legitimada da pretender ulteriuras indicaziuns e/ni ulteriurs documents dallas interpresas, sche quei ei necessari per l'examinaziun dalla damonda da susteniment.

Art. 7 Examinaziun dallas damondas da susteniment

¹ La suprastonza communal examinescha sulettamein las damondas che vegnan inoltradas eifer il termin fixau e che cumpeglian ils documents stipulai e las indicaziuns fixadas dils gremis cumpetents.

² L'examinaziun dallas damondas succeda sin fundament dallas premissas definadas tenor artechel 2 da questa lescha cun risguardar las indicaziuns approbadas dils gremis cumpetents tenor artechel 5 da questa lescha.

Art. 8 Fuorma dil susteniment finanziel

¹ Las interpresas retscheivan il susteniment en fuorma d'ina contribuziun finanziala ch'ellas ein buca obligadas da restituir.

² La suprastonza communal fixescha la summa dil susteniment finanziel sin basa dalla cumpart dil susteniment e dallas ulteriuras indicaziuns ch'ei vegnidas approbadas dils gremis cumpetents tenor artechel 5 da questa lescha. La suprastonza communal ei legitimada da reducir la cumpart dil susteniment, sche l'interpresa pertuccada ha retschert ni vegn ad obtener prestaziuns da cumpensaziun tenor artechel 6 alinea 2 h) da questa lescha.

³ La suprastonza communal astga impunder il credit da sustegn sulettamein per las damondas da susteniment che vegnan inoltradas dallas interpresas dalla branscha pertuccada.

Art. 9 Survigilanza e restituziun

¹ La suprastonza communal e la cumissiun da gestiun observan che las regulaziuns da questa lescha e las indicaziuns approbadas dils gremis cumpetents en connex cul susteniment per la branscha pertuccada vegnan risguardadas.

² Las interpresas ein obligadas da restituir ils susteniments:

- a) sch'ellas adempleschan buca las premissas per in susteniment e las indicaziuns approbadas dils gremis cumpetents tenor artechel 5 da questa lescha;
- b) el cass ch'ellas fan maldiever dil susteniment.

Art. 10 Dretg legal

Sin susteniments financials tenor questa lescha ha negina interpresa in dretg legal.

III. Disposiziuns finalas

Art. 11 Cumpetenzas

¹ Las cumpetenzas concernent ils credits da sustegn sedrezzan tenor igl uorden da cumpetenzas dalla constituziun communal.

² L'execuziun da quella lescha cumpeta alla suprastonza communal.

Art. 12 Mieds legals

Encunter decisiuns e disposiziuns dalla suprastonza communal arisguard las damondas da susteniment dallas interpresas sa vegnir recurriu enteifer 30 dis sunter la comunicaziun tier la Dertgira administrativa dil cantun Grischun.

Art. 13 Vigur

Quella lescha ei vegnida approbada ils ..... entras la radunonza da vischnaunca.

La lescha entra en vigur retroactiv sigl emprem da schaner 2021 ed ei valeivla entochen ils 31 da december 2021.

6. Propostas

Sin fundament dallas ponderaziuns menziunadas propona la suprastanza communal al cussegl da vischnaunca:

- a) d'approbar la lescha dalla vischnaunca Tujetsch davart susteniments finansials per interpresas pertuccadas dallas prescripziuns relaschadas en connex cul coronavirus.
- b) d'approbar il sustentiment per las suandontas branschas: casas da colonias, hotellaria, stizuns da sport ed ulteriuras stizuns (senza stizuns da victualias) ed ustrias.
- c) da fixar la perioda dil sustentiment pigl onn 2021 (taxas totalas pigl onn 2021 tenor la lescha dalla vischnaunca Tujetsch davart susteniments finansials per interpresas pertuccadas dallas prescripziuns relaschadas en connex cul coronavirus).
- d) d'approbar la cumpart dil sustentiment per las differentas branschas:
  - ¹ **casas da colonias:** 50% dalla summa totala dallas taxas
  - ² **hotellaria:** 30% dalla summa totala dallas taxas
  - ³ **stizuns da sport ed ulteriuras stizuns:** 30% dalla summa totala dallas taxas
  - ⁴ **ustrias:** 50% dalla summa totala dallas taxas
- e) da conceder ils credits da sustegn per las differentas branschas:
  - ¹ **casas da colonias:** frs. 99'923.-
  - ² **hotellaria:** frs. 36'926.-
  - ³ **stizuns da sport ed ulteriuras stizuns:** frs. 1'800.-
  - ⁴ **ustrias:** frs. 23'259.-

La fatschenta a) ei aunc da suttametter alla radunonza communal.

El cass d'ina approvaziun dallas fatschentas a-e entras il cussegl da vischnaunca:

Ils credits da sustegn (fatschenta d) ed e)) san pér vegnir impundi, cura che la lescha ei approvada -> sut la cundiziun ch'eventualas adattaziuns vid la lescha entras la radunonza communal han neginas influenzas relevantas pertuccont ils credits.

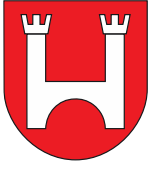
Suprastanza communal

President communal
Martin Cavegn

Menader center communal
Simon Collenberg

Vischnaunca
Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
06-2020/2023

Visada dils contracts pertuccont il sittar ella Val Maighels

Messadi

dalla suprastanza communal a al cussegl da vischnaunca

Preziau president
Preziadas cusseglieras
Prezai cussegliers

1. Situaziun da partenza

Dapi decennis vegn il territori dalla Val Tujetsch nezegiaus dil militar svizzer per cuors da repetiziun e per exerchezis da sittar. In contract denter la vischnaunca da Tujetsch e la Confederaziun che datescha dils 3 da fenadur 1968, regla che bunamein igl entir territori vegn mess a disposiziun per exerchezis dil militar ed exerchezis da sittar. Exclus da quei diever ei la Val Nalps e la Val Curnera naven dils mirs da fermada anen. Quei territori ei en possess dalla Corporaziun d'alp Nalps da Segnas.

2. Contract cun la Confederaziun

Pil diever dil territori dalla Val Maighels ha la vischnaunca da Tujetsch serrau giu in contract cun la Confederaziun. Quel datescha dils 8 da zercladur 1979. Quei contract cumpeggia la lubientscha da sittar ella Val Maighels e regla la repartiziun dils cuosts pil manteniment vid la via. Entochen oz surpren la Confederaziun rodund 80% dils cuosts pil manteniment dalla via ch'ei 3.5 km liunga. Ils 10 da fenadur 2020 ha la Confederaziun suttamess in niev contract. Quel preveda che la Confederaziun ha da surprender egl avegnir mo pli ina cumpart da 10% vid ils cuosts pil manteniment dalla via. La Confederaziun fa valer la reducziun dils cuosts da manteniment, damai ch'ella fetgi buca pli nez dalla Val Maighels pigl intent da sittar.

3. Contract cun la RWM Schweiz SA

Sper il contract cun la Confederaziun ha la vischnaunca serrau giu in contract cun la «Werkzeugmaschinenfabrik Oerlikon-Bührle SA». Quel datescha dils 30 da fenadur 1974. Quei contract cumpeggia la lubientscha da sittar naven dil pass Alpsu ed en ulteriurs loghens dalla Val Maighels. Suenter pliras midadas dils contractants ha la firma RWM Schweiz SA oz il dretg da sittar respectivamein da far emprovas cun muniziun. Per quella lubientscha indemnisescha la RWM Schweiz SA la vischnaunca Tujetsch cun ina summa annuala da frs. 52'000.

4. Ulteriuras informaziuns pertuccont il sittar sin intschess communal

Ei exista in ulteriur contract denter la Corporaziun d'alp Val Nalps da Segnas e la Confederaziun che regla il dretg da sittar pil militar naven dil mir da fermada da Nalps. La vischnaunca ei buca legitimada d'intervegnir tier quei contract ni d'adattar las determinaziuns da tal.

Ultra da quei ha la vischnaunca serrau giu in contract da servitut cun las Ovras electricas Rein Anterior SA (KVR SA). Quel datescha dils 12 da mars 1965 e cumpeggia il dretg pil diever dalla via naven dalla centrala dall'Axpo entochen al mir da fermada da Nalps. La vischnaunca Tujetsch ha il dretg da far diever da quella via senza ch'ella ei obligada da separticipar als cuosts pil manteniment da quella. L'Axpo sco administratura dall'infrastructura ei responsabla per las lavurs da manteniment vid la via che meina enta Nalps, oravontut era pil tschancun avon il mir da fermada entochen entadem il lag a Serengia.

L'Axpo pretenda uss che la Confederaziun e la Corporaziun d'alp Nalps separticipeschien vid ils cuosts da sanaziun dalla via d'alp Nalps. Era ils responsabels dalla vischnaunca ein stai presents ad ina informaziun, nua ch'els ein vegni cunfrontai cun la damonda da participaziun. Las contractivas en quei connex ein aunc buca terminadas. La suprastonza communal va da quei anora ch'ina participaziun vid ils cuosts, sche quella ei insumma giustificada, semova sulettamein sin in bass nivel.

5. Retrospectiva

Igl onn vargau han pliras sedutas denter la suprastanza communal ed ils representants dalla Confederaziun e dalla firma RMW Schweiz SA giu liug. Quellas ein vegnidas convocadas muort las reclamaziuns arisguard il sittar ella Val Maighels. Oravontut ils meinafatschentas dallas camonas SAC ston onn per onn prender encunter dabia reclamaziuns dils hosps, damai ch'ei vegn era sittau la sera e tochen tard viaden ellas notgs.

6. Conclusiuns dalla suprastanza communal

Muort las reclamaziuns arisguard il sittar e pervia che la Confederaziun ei buca pli prompta da surpender ils cuosts pil manteniment dalla via che meina ella Val Maighels, ha la suprastanza communal analisau la situaziun actuala.

La suprastanza communal ei vegnida tier la conclusiun ch'igl ei ord differentis motivs pli prudent da buca pli lubir da sittar ella Val Maighels ni da far emprovas da muniziun. Per l'ina setracta ei cheu d'ina bellezza vallada cun dabia surfatschas da schurmetg. Per l'otra vul la suprastanza communal dar dapli peisa al turissem sin quei intsches. Quella strategia s'accordescha buca cun ils exerchezis da sittar. In ulteriur motiv per la visada dils contracts – igl ei era buca enconuschent alla vischnaunca tgi che fa emprovas da muniziun sin territori communal e per tgei intent che quella muniziun vegn insumma nezegiada.

La suprastanza communal ei dil meini da buca lubir alla Confederaziun ni ad ina firma privata da sittar ella Val Maighels egl avegnir, mobein da nezegiar quei contuorn sulettamein per intents turistics. Ord ils motivs menziunai ha la suprastanza communal decidiu a caschun dalla seduta dils 7 da december 2020 da visar ils contracts cun la Confederaziun e cun la RWM Schweiz SA. Cheutras desista la vischnaunca sin entradas ella summa da rodund frs. 52'500 pil dretg da sittar e ha da surpender ils cuosts annuals da rodund frs. 1'000 tochen frs. 5'000 pil manteniment dalla via enta Maighels.

Cun las brevs da visada dattadas dils 30 da december 2020 ha la suprastanza communal abdicau il contract cun la Confederaziun sils 31 da december 2026 ed il contract cun la RWM Schweiz SA sils 31 da december 2022. Cun quei ch'ei setracta da contracts da servitut che genereschan alla vischnaunca entradas annualas da frs. 52'500, basegna ei il consentiment dil cussegl da vischnaunca e dalla radunanza communal per la visada dils contracts.

7. Facit

La suprastanza ei da ferma perschuasium ch'igl ei el temps dad oz buca pli cunvegnent da menar atras exerchezis da sittar en ina vallada da turissem. Quei cunvegn era buca cun las normas eticas dil temps dad oz.

Cura ch'il cussegl da vischnaunca e la radunanza da vischnaunca communal han approbau la visada dils dus contracts menziunai, vegn la suprastanza communal ad analisar, co reglar il diever dalla via Maighels e la repartiziun dils cuosts pil manteniment da quella egl avegnir. La finamira ei d'adossar ils cuosts da manteniment als gudiders ed ina cumpart alla vischnaunca Tujetsch.

8. Propostas

Sin fundament dallas ponderaziuns menziunadas propona la suprastonza communal al cussegl da vischnaunca:

- a) da visar il contract da servitut cun la RWM AG dils 30-07-1974.
- b) da visar il contract da servitut cun la Confederaziun dils 08-06-1979.

La fatschenta ei aunc da suttametter alla radunonza communal.

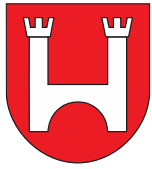
Suprastonza communal

President communal
Martin Cavegn

Menader center communal
Simon Collenberg

Vischnaunca
Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
06-2020/2023

Bogn Sedrun

Decisiun fundamentala arisguard il process politic (*decisiun davart il credit*)

Messadi

dalla suprastanza communal a al cussegl da vischnaunca

Preziau president
Preziadas cusseglieras
Prezai cusseglers

1. Situaziun da partenza

Sin fundament dalla planisaziun actuala han la suprastanza communal e la cumissiun preparatorica previu da suttametter il project per la sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun (*credit d'impegn*) el decuors dalla primavera/stad 2021 als gremis cumpetents.

La suprastanza communal va da quei anora che la vischnaunca retscheiva ina contribuziun da susteniment digl Uffeci d'economia e turissem dil cantun Grischun pil project dil Bogn Sedrun. Ella quenta cun in emprést ed ina contribuziun a-fonds-perdu sco quei ei usitau tier tals projects turistics da quella dimensiun. Proximamein vegn la suprastanza communal a semetter ellas contractivas culs responsabels digl Uffeci d'economia e turissem.

La cumissiun preparatorica e la suprastanza communal vulan eruir, sch'il cussegl da vischnaunca giavischa las indicaziuns davart il susteniment (*summa da contribuziun*) dil cantun a caschun dalla tractaziun dil project ni sche quei gremi ei prompts da decider davart il project senza quellas cefras. Ord quei motiv ha la suprastanza communal decidiu da menar atras ina votaziun consultativa a caschun dalla seduta dil cussegl da vischnaunca. Igl artechel 18 dalla lescha cantunala da vischnauncas ch'ei ida en vigur cun l'entschatta fenadur 2018 possibilitescha ina tala votaziun. Quei era sin fundament dalla lescha precedentia da vischnauncas buca pusseivel. Impurtont ei da menziunar che la votaziun consultativa ei en cumparegliaziun cun ina votaziun ordinaria giuridicamein buca ligionta. La votaziun consultativa lube-scha sulettamein semegliant ad in questiunari d'eruir certas tendenzas ni giavischs sco era da mesirar la "temperatura politica".

La varianta A preveda ch'il cussegl da vischnaunca decida davart il credit brut cun ver enconuschientscha sur dalla summa da susteniment ed il credit net. Tier quella varianta vegnan la suprastanza communal e la cumissiun preparatorica buca a saver suttametter aschi spert la fatschenta politica als gremis cumpetents, damai ch'ellas ston spitgar silla risposta dil cantun Grischun pertuccont la summa da susteniment destinada pil project dil Bogn Sedrun. La varianta B preveda ch'il cussegl da vischnaunca ei prompts da decider sur dil credit brut d'impegn pil project dil Bogn Sedrun senza las indicaziuns davart la contribuziun da susteniment dil cantun Grischun. Quella varianta possibilitass alla responsabels da suttametter ton pli spert la fatschenta politica al cussegl da vischnaunca ed alla radunonza communal per tractaziun.

2. Votaziun consultativa

Tgei varianta preferis Vus? (A ni B)

A) Varianta: La suprastanza e la cumissiun preparatorica suttamettan il project per la sanaziun ed eventuala engrondaziun dil Bogn Sedrun cun las indicaziuns davart il susteniment dil cantun Grischun als gremis cumpetents (*credit brut, contribuziun dil cantun e credit net*).

B) Varianta: La suprastanza e la cumissiun preparatorica suttamettan il project per la sanaziun ed eventuala engrondaziun dil Bogn Sedrun senza las indicaziuns davart il susteniment dil cantun Grischun als gremis cumpetents (*credit brut*).

Suprastanza communal e cumissiun preparatorica

President communal
Martin Cavegn

Menader center communal
Simon Collenberg